

MÅLGÅNG MED MATTEUS

Filharmonin i Berlin. En finare plats för ett uruppförande går väl knappast att få. Men är det final så är det. OPUS var med vid premiären av *Matteuspassionen* – det sista verket i *Sven-David Sandströms* stora kyrkomusikaliska satsning.

TEXT GÖRAN PERSSON

FOTO MATS BÄCKER

DET HÄNDER ALLTID MYCKET runt Sven-David Sandström. Så vitt jag vet är han den enda svenska tonsättare som lyckats skapa feta kvällstidningsrubriker, som han gjorde med sitt Requiem ”De ur alla minnen fallna” med texter av Tobias Berggren. ”Chockkonsert” skrek Aftonbladets löpsedel för att han låtit utmanande textavsnitt med fula ord sjungas av barnkören. Men det är över trettio år sedan nu och han har skrivit mycket musik sedan dess. Sven-David Sandström är nämligen en av Sveriges mest produktiva tonsättare.

Den här höstkällen i mitten av februari promenerar jag över Potsdamer Platz i Berlin. Ett kvarter därifrån reser sig det stora konserthuset Philharmonie som en gigantisk gul insekt mot den svarta Berlinhimlen. Och det strömmar folk in mot byggnaden. För samtidigt som körrepet jag ska lyssna på i en av de mindre salarna, kommer Simon Rattle att slå igång Berlinerfilharmonikerna i Brahms fjärde symfoni i stora salen.

Efter lite förvirring i den vidsträckta foajén lyckas alla korister hitta till repetitionslokalen. Hälften är medlemmar i Philharmonische Chor Berlin, den andra halvan i Uppsala Akademiska Kammarkör. Att organisera ett projekt av den här magnituden som Matteuspassionen innebär är ett kolossalt arbete och har också tagit flera år. Motorn har varit dirigenten och professorn vid Uppsala Universitets Körcentrum, Stefan Parkman. Sven-David och Stefan har samarbetat många gånger tidigare – det var till exempel Stefan Parkman som gjorde instuderingen av körpartierna i ”chockkonserten”, som egentligen var en kraftfull skildring av förintelsen och människans omänsklighet.

MEN NU BEFINNER VI OSS I Europas kanske mest kända konserthus. De båda körerna med tillsammans omkring 130 korister krånglar sig fram till sina stolar. För medlemmarna i Philharmonische Chor går det enkelt, de är på hemmaplan. Det är också deras dirigent Jörg-Peter Weigle som värmer upp sångarna. Sven-David Sandström och jag har tagit plats på läktaren bakom kören. Han är uppsluppen, närmast upprymd och sjunger med i flera av körövningarna. Under många år sjöng han andra tenor i Hägerstens motettkör och kören som musikaliskt medium är för honom helt central.

Efter uppsjungningen kliver Stefan Parkman fram på podiet. Han berättar att han i just detta körrepetitionsrum mötte stjärndirigenten Riccardo Muti för första gången. Detta vid tiden då Berlinerfilharmonikerna samarbetade med svenska Radiokören och Eric Ericsons Kammarkör, där Parkman själv var med och sjöng. Minnet ger det här tillfället en extra dimension när vi nu för första gången ska få en klingande gestaltning av Sven-Davids tolkning av den berömda texten av Picander (1700-1764), samma text som Bach en gång hade framför sig när han formade sin Matteuspassion.

Men nu är det Sven-David Sandströms version vi ska få höra. Förväntningarna är höga i lokalen. Ur en väska plockar Sven-David fram ett klaverutdrag, så att vi kan följa repetitionsarbetet med noterna i handen.

– Texten är väldigt operamässig, nästan som ett libretto. Här finns Jesus, Maria och evangelisterna, säger Sven-David och slänger en blick mot partituret.

Han säger sig uppleva ett musikaliskt släktskap med Bach. Musiken låter naturligtvis inte som Bachs, men visst finns här barockens täta körklanger och imiterande stäminsatser. Men också romantikens breda anslag – en återkommande uppåtriktad melodisk rörelse gestaltar både synen och känslan man får när solen bryter igenom molntäcket och ljuset tränger fram och sprider värme. De skarpa dissonanserna är få och leder alltid snabbt till en välklingande upplösning.

– På det viset är det ju mycket tydligt skrivet, säger Sven-David Sandström och lutar sig fram över räcket och betraktar den stora kören.

TIO ÅR MED KYRKOMUSIKEN

Förra året uruppfördes Sven-David Sandström Requiem (hans andra) i Berwaldhallen i Stockholm. Tillsammans med Matteuspassionen i Berlin markerar dessa båda verk slutpunkten för ett över tioårigt arbete ägnat åt att skriva kyrkomusik.

Liksom Johann Sebastian Bach har Sven-David Sandström komponerat ny musik för kyrkoårets samtliga högtider – körverk, kantater för solist och orgel, men även rena instrumenttalverk. Musik av varierande storlek och komplexitet, där de sex motetterna efter Bachs förlagor intar en särställning.

Efter uruppförandet av rekviem i Berwaldhallen sa Sandström att han nu skulle sluta med kyrkomusiken. Jag frågar om det verkligen är så.

– Det kanske var ett väl snabbt och kategoriskt påstående. Jag gör ju bäst ifrån mig när jag sysslar med den religiösa motivvärlden. Den kan jag. Men det blir inga fler oratorier, den vägen har kommit till sitt slut. Däremot kan det i förlängningen handla om att skriva operor som rör sig kring religiösa eller bibliska berättelser.

Men först ska Sven-David Sandström avsluta arbetet med kammaroperan Sal P (efter en pjäs av Katarina Frostenson) och ett nytt dansverk.

Olle Persson (Kristus) testar akustiken.

Stefan Parkman är spindeln i nätet i Matteusprojektet. « Sven-David ringde och sa att han hade skrivit en ny Matteuspassion med samma text som Bach använde sig av, och att jag skulle få uruppföra den. Det var naturligtvis ett omtumlande samtal! »

MATTEUSPASSIONEN I SVERIGE

Vad?

Sven-David Sandströms Matteuspassion för kör, orkester och nio solister. Verket är med sina 78 satser och en speltid på 135 minuter Sandströms hittills största (om man bortser från hans operor).

När?

Immanuelskyrkan, Stockholm, 16 april. Uppsala Domkyrka, 17 april.

Vem medverkar?

Philharmonischer Chor Berlin, Uppsala Akademiska Kammarkör, Gävle Symfoniorkester. Solister: Olle Persson, Karin Dahlberg, Ivonne Fuchs, Timothy Fallon, Andreas Scheibner, Fyra evangelister ur Radiokören. Dirigent: Stefan Parkman.

»Det kanske var ett väl snabbt och kategoriskt påstående. Men det blir inga fler oratorier, den vägen har kommit till sitt slut.«

Sven-David Sandström om uttalandet att det är slut med kyrkomusikkomponerandet.

I ANSLUTNING TILL GENREPET några dagar senare hänger vi i artistfoajén. Jag påpekar att det väl fortfarande finns de som menar att det inte är riktigt okej att skriva konstmusik som på det här sättet stryker lyssnaren medhårs och inte utmanar genom skarpa klanger, hög grad av komplexitet, eller på något annat sätt bryter mönster.

– Ja, men det skiter jag i! Det kan du skriva, säger Sven-David samtidigt som han beställer cappuccino till sig och sin fru, violinisten Ann-Marie Lysell som är på plats i Berlin.

Han utvecklar resonemanget:

– Den enda vägen är att gå från svårt till enkelt. Man måste kunna skriva komplicerat först och sedan skala bort det, öppna inåt mot en tydlig kärna och våga ta bort så mycket att det blir frilagt. Och jag gillar det enkla. Jag vill förmedla det vackra och jag tycker att det är viktigt att man ska kunna bli berörd.

Idag har Sven-David Sandström skapat sig ett alldeles eget musikaliskt universum. Här finns de långa linjerna, de musikaliska spännbågarna som håller energin uppe och som får fraserna att leva med texten. Han vill gärna framhålla att Matteuspassionen är ett körverk. Kören har också många starka a cappella-avsnitt. De korister jag pratar med säger att köravsnitten är svåra, men inte alls omöjliga. De är skrivna på ett sätt som känns naturligt säger de.

Någon timme innan konserten håller Sven-David Sandström en introduktion i foajén. Det är absolut smockfullt. Man kan kanske inte påstå att Sven-David Sandström är internationell kändis, däremot är nyfikenheten på hans nytolkning av Matteuspassionen stor. Vilket också märks på publiktillströmningen, för Stora salen i Filharmonin, som rymmer 2440 åhörare, blir välfylld, om än inte helt full.

– Det var en otroligt mäktig känsla att få göra det här. Vi fick också verkets övergripande dramaturgi att fungera – från de lågmälda köravsnitten till de mest bombastiska utbrotten, säger Stefan Parkman när jag pratar med honom en tid efter uruppförandet.

NU VIDTAR FÖRBEREDELSE in för framförandena i Stockholm och Uppsala. Staatskapelle Halle, den ackompanjerande orkestern i Berlin, byts mot Gävle Symfoniorkester. I övrigt är gänget från uruppförandet intakt. Efter de två svenska framförandena kommer Sandströms Matteuspassion att resa vidare och framföras vid tre konserter i USA.

Med sin nya Matteuspassion skriver Sven-David Sandström musikhistoria genom att placera sig själv i samma andliga rum som Johann Sebastian Bach. Det är sådant som kan provocera. Men som sagt, det skiter han i.